מה להלן בשבעים ואחד. תימה אמאי לא תני להו לסוטה וחזקן וחזר וי"ל משום דגמר של סוטה וחזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד: **מה** להלן בבית דין של שבעים ואחד. קשיא כיון דילפינן מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורס כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה לנשכת הגזית א"כ פסקו המים המרים מיום שגלתה סנהדרין ושבה לה בחנות כדאמר בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מח.). לפי שלא רצו לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורס ובפרק בתרא דמכילתין (לקמן דף מז.) אמרינן דרבן יוחנן בן זכאי בפסיקן וקודש גלות סנהדרין אומר בפרק היו בודקין (שם מח.). דרבן יוחנן בן זכאי תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן וגרסה דאיום לא היה מעכב ואם לא היו מאיימין כלל אעפ"כ היתה אותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאמר גלות:

לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י[1] בשם רבי שמואל הייגו במלוקת יחזקאל שרגומן ויהודה שכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. תימה והא הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה כתובתי במה יכוף אותה להחזיר כתובתה בשלמא לוה בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר מלוה את השטר אבל כאן אין פירעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיכא דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אלא עד שתחזיר לו הכתובה אבל תמיה לפוס מאי דמסיק במקום שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי למיכתב שובר יקרע הגט ויכתוב עליו גיטא דנן דקרעיוהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי כדאמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פט:) ובפרק קמא דבבא מציעא (דף יח.) וי"ל דהכא מיירי מן הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (כתובות דף פט:) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט:

אמר רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין שובר ובגט פשוט (ב"מ ד' קעא:) אמר ר"נ מתסברא דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה וחדי א"ל אבי אלא מאי כותבין אבל שובר יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין עבד לוה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ורגלה דרבא ס"ל כותבין אבל הכא דחייה בעלמא הוא דליכא למשמע מהכא דכותבין שובר: אחוהי[3]: אם אמרה טמאה אני וכו': [4] שמעת מינה כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת א"ל רבא והא שוברת קתני אלא אמר רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה

התם

וקטליאות נזמים וטבעות [א]מעבירין ממנה כדי לנוולה [ב] ואחר כך [ג]מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה [ד]וכל הרוצה לראות בא לראות [ה]חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה גם בהן [ו]וכל הנשים מותרות לראותה שנאמר [ז]ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: **גמ'** מנהני מילי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בר' חנינא אתיא תורה תורה כתיב הכא [2]ועשה לה הכהן את כל התורה וכתיב התם [3]על פי התורה אשר יורוך מה להלן בשבעים ואחד אף כאן בשבעים ואחד: ומאיימין עליה וכו': [ט] ורמינהו [י] כדרך שמאיימין עליה שלא תשתה [יא]כך מאיימין עליה שתשתה אומרים לה בתי אם ברור לך הדבר שטהורה את עמדי על בורייך ושתי לפי שאין מים המרים דומין אלא לסם יבש שמונה על בשר חי אם יש שם מכה מחלחל ויורד אין שם מכה אינו מועיל כלום [יב]לא קשיא כאן קודם שנמחקה מגילה כאן לאחר שנמחקה מגילה: ואומר לפניה וכו': ת"ר [יג]אומר לפניה דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון [4]אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכרן מה שכרן כדקא אמרינן אלא מה שכרן בעולם הזה [5]להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב [6]ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי [ג] דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' [ד] יוחנן מאי דכתיב [7]יחי ראובן ואל ימות [8]וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה [ה] וזאת ליהודה [ו] מיד [8]שמע ה' קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא [8]ואל עמו תביאנו ולא הוה קא ידע משקל [ז] ומטרה בשמעתא בהדי רבנן [8]ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא [8]ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי כי היכי דלא תישרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי [ט] והאמר רב ששת [ח]חציף עלי (בר ישראל) דמפריט חטאיה כי היכי דלא ליחשדו

מה להלן בשבעים ואחד. תמיה אמאי לא תני להו לסוטה וחזקן וחזר וי"ל משום דגמר של סוטה וחזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד. קשיא כיון דילפינן מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורס כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה לנשכת הגזית א"כ פסקו המים המרים מיום שגלתה סנהדרין ושבה לה בחנות כדאמר בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מח.). לפי שלא רצו לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורס ובפרק בתרא דמכילתין (לקמן דף מז.) אמרינן דרבן יוחנן בן זכאי בפסיקן וקודש גלות סנהדרין אומר בפרק היו בודקין (שם מח.). דרבן יוחנן בן זכאי תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן וגרסה דאיום לא היה מעכב ואם לא היו מאיימין כלל אעפ"כ היתה אותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאמר גלות:

לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י[1] בשם רבי שמואל הייגו במלוקת יחזקאל שרגומן ויהודה שכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. תימה והא הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה כתובתי במה יכוף אותה להחזיר כתובתה בשלמא לוה בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר מלוה את השטר אבל כאן אין פירעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיכא דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אלא עד שתחזיר לו הכתובה אבל תמיה לפוס מאי דמסיק במקום שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי למיכתב שובר יקרע הגט ויכתוב עליו גיטא דנן דקרעיוהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי כדאמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פט:) ובפרק קמא דבבא מציעא (דף יח.) וי"ל דהכא מיירי מן הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (כתובות דף פט:) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט:

אמר רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין שובר ובגט פשוט (ב"מ ד' קעא:) אמר ר"נ מתסברא דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה וחדי א"ל אבי אלא מאי כותבין אבל שובר יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין עבד לוה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ורגלה דרבא ס"ל כותבין אבל הכא דחייה בעלמא הוא דליכא למשמע מהכא דכותבין שובר:

ששם

רלאובן שלהו קיימת כאילו הוא חי וחזא ליהודה שהוא מתגלגל: **נשפא.** למקום שנתקו משם כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מב.): **למסיבפא**[ד]. ליש"ל ולימן עם שאר המכמים: **למשקל ומטרת.** ליש"ל ולימן: **ידיו רב לו.** יהא לו נחמן לריב ריבו. והאי דכתיב ידיו לשון מלחמה הוא מלחמתה של תורה: **אליבא דהילכתא.** לא היה זוכה לומר דבר המתקבל: **מאן דמפריט חטאיה.** לרבים נראה שאינו [ה] נכלם בדבר: **דלא ליחשדו אחוהי.** שלא יהו שאר אחיו נחשדין מאביהם: **שמע מינה כותבין שובר.** ופלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי היא בגבא בתרא (דף קע:) דקאמר רבי יהודה אין כותבין שובר אלא יקרעו את השטר דאם כן לריך זה לשמור שוברו מן העכבריס: **פני מקרעת.** שטר כתובתה: **במקום שאין כותבין כתובה.** אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכשמגרשה מוציאה גיטה וגובה בה וכשנתאלמנה מביאה עדי מיתה וגובה והתם כיון דלא אפשר מודי רבי יהודה שכותבין שובר דטוב לו שיהא בידו קצת דאיה שפרע כדי שלא תחזור ותביע עדי מיתה אחרים בבית דין אחר ותתבענו:

התם

יהי בו כח לריב ריבו לעצמו נגד חבריו (שם). לא הוה קא סלקא ליה. כלומר לא היה עולה בידו למימר שמעתתא אליבא דהלכתא, לא הוה מקיימא מילתא למימר מילתא דתהוי הלכתא בוותיה (ב"ק צב.).

ד) נראה דל"ל כדי שיתנם אבל בחטאת שאינו מפורסם טוב לו שלא יגלה חטאו דאם החטא נראה שאינו נכלם בדבר.

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ד סמג עשין נו:
לט ב מיי' שם הל' יא:
מ ג מיי' שם הל' ה:
מא ד מיי' שם הל' ו:
מב ה מיי' שם הל' ה:
מג ו ז מיי' שם פ"ד הל' ה סמג שם:
מד ח מיי' שם פ"ג הלכה ג:
מה ט מיי' פ"ב מהל' תפילה הלכה ה וטוש"ע א"ח סי' סח סעיף ג בהג"ה:

תורה אור השלם

1. וְהִשַּׁבְתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמָּתְכֶנָּה:
יחזקאל כג מח
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
במדבר ה ל
3. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל:
דברים יז יא
4. אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם:
איוב טו יח
5. לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם: איוב טו יט
6. וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמַר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְּנִי וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ:
בראשית לח כו
7. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר:
דברים לג ו
8. וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה:
דברים לג ז

תוספות שאנץ

לבדם נתנה הארץ פ"ה יהודה זכה למלכות בתוספתא דברכות (פ"ד) קאמר דראובן נטל תחלה חלק בעבר הירדן: היו עצמותיו מגולגלין פ"ה איבריו היו מתפרקין בארונו מפני שנדה את עצמו בערבונו של בנימין וחטאתי לך כל הימים אפי' לעולם הבא ומהכא נפקא לן נידוי של תלמיד חכם אפילו על תנאי בא ל"ה: מי גרם שיודה יהודי' פ"ה דאמר' במדרש ר' תנחומא בשעה שאמר יהודה צדקה ממני אמר ראובן גם אני בלבלתי יצועי אבי ועכשיו יחי ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי וזאת ליהודה בחמיה שעצמותיו מגולגלין: על איברי לשפא למקום שנתקו משם כמו דשף מדוכתיה: מאן דשפיש חטאיה. והתם (ביומא פ"ז) רמי כתוב אחד אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב אחר אומר ומודה ועוזב ירוחם. לא קשיא כאן בחטא המפורסם טוב לו להודות לרבים ה) דנראה שאינו נכלם בדבר. ש"מ ממתני' כותבין שובר ופלוגתא היא (בב"ב ק"ט). רבא אמר במקום שאין כותבין. ונקשה דהא רבא גופא אמר בגט פשוט דכותבין שובר משום דעבד לוה לאיש מלוה והכא משמע דלית ליה. וי"ל דאית ליה דכותבין והא דקאמר הכא במקום שאין כותבין דיחזי בעלמא הוא כלומר מהא לא תפשוט מידי דאיכא לאוקמא במקום שאין כותבין:

מסורת הש"ס

ה) עיכוזבין נמ. [ועי' תוספות לקמן מ: ד"ה ואמ"כ], ו) [תוספתא פ"ח], ז) ב"ק צב. מכות יא: ע"ש, ד) [נ"ל יומנו וכ"ל בע"ז], ט) [נ"ל ולמיטעמ כך אמתא בשאלתות פ' מקץ סי' ל], י) ברכות לד: ע"ש, יא) [מכוכות פט. עוד שם נח: ע"ש], יב) [דף ח:], יג) [במדבר ה], יד) [נ"ל לגידוי על תנאי לריך הפיכה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי גרס לראובן שהודה יהודה. נ"ב כתבו התוס' בפ' המובל דף נ"ב תש"ב דאמר במדרש ויפר לראובן אל הבור מלמד שבב משקו ומתעניתו על שבלבל יצועי אביו וזה היה קודם מעשה תמר מ"מ לא הודה ברבים עד אחר שהודה יהודה שבע"ל: (ב) שם וחאת ליהודה שמע כל"ל ותיבת מיד נמחק: (ג) שם דלא ליחשדו אחוהי בהדיה: (ד) רש"י ד"ה למסיבפא לישיבה של מעלה הס"ד ואמ"כ מ"ה למשקל וכו' ולימן עם שאר חכמים הס"ד: (ה) ד"ה מגלן וכו' שאינו בוש ונכלם: (ו) תוס' ד"ה לא לא וכו' פירש ר"י. נ"ב וכן פי' רש"י בחומ' ט"ו וע"ש:

גליון הש"ם

גמ' ורמינהו כדרך שמאיימין עליה. עיין לקמן דף יד ע"ב תוד"ה אי משום.

מוסף רש"י

מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה. מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בנשוי חטא ליהודה, אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלדן קיים ושל יהודה מגולגלין, אמר נשוי זה יחי ראובן, כלומר ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי, וחטא תהיה ליהודה שהם מגולגלין (מכות יא:) עצמות כל השבטים יצאו ממצרים ונשאום בניהם במדבר, וחזו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם את עצמותי מזה אתכם, עם עצמותיכם (שם) כל השבטים יצאו עצמותיהם ממצרים ונקברו בארץ ישראל, שנאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, משמע שאף עצמותם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיעך שבחו של משה, שכל ישראל נתעסקו בריזה והוא עסוק במצות (ב"ק צב.). מגולגלין בארון. לא היה שלדו קיימת ומתוכרת מפני נידוי דקאמר ליה ליעקב (בראשית מג) אם לא הביאותיו אליך והחטאתי לך כל הימים, ואע"פ שנתקיים התנאי, נפקא לן במסכת מכות (יא:) קללת חכם אפילו על תנאי היא באה (ב"ק צב.). לשפא. נכנס כל עצם ונתחבר למקומו שנפ, נשפא, אשלייה שדומה בלע"ז, כמו (חולין מב:) שף מדוכתיה (ב"ק צב. וכעי"ז מכות יא:). משקל ומטרה. ליש"ל ולימן (שם). ידיו רב לו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הסם קיימא. בלשכת הגזית כדקאמרת שיאיימו עליה ב"ד הגדול ולשכת הגזית בעזרה היתה חליה בקודש וחליה בחול כדאמר ביומא פרק שני (דף כה.): **ומחפיין לה.** מכל הר הבית לאחר שיאיימו עליה: **כדי לייגעה.** ותדלג מן המים ותולה כשתראה בגרתה:

מסיעין היו את העדים. שמעידים עדות נפשות וכשבודקין אותן היו מסיעין אותן מפיה לפיה ומלשכה ללשכה: **לפני ה'.** והוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל בני עזרה: **אקורבנייהו.** כשמקריבים את קרבן קייסיה לטהרה באכילת קדשים ומצוה על האדם שיעמוד ויאמור על קרבנו ונפקא לן בספרי[6] מתשמרו להקריב לי במועדו (במדבר כח) ומי שיכול ליכנס בעזרה ונכנס ואלו שלא היו יכולות מפני שהיו מחוסרות כפרה עומדות בחלל שער נקנור שלא נתקדש: **זבין וזבוח נמי.** כשמקריבין[7] קרבניהם הן מחוסרי כפרה ואינן יכולין ליכנס: **שלא יהא לבה גם בחברתה.** שמא האמת עומדת על בוריה ואינה מודה לומר טמאה אני וחברתה שהיא טמאה רואה את זו שאינה מודה וסובלת את בושתה ולבה מתגבר עליה לעשות כמו זו ואינה מודה: **לא מן השם הוא זה.** לא זהו הטעם שאמרת העיקר הנאמר בדבר: **אוסף.** [8] **והשביע** אותה הכהן: ר"ש יהיב טעמי לקראי בב"מ (דף קטו.) דקא אמר לא תחבל בגד אלמנה[9] בעניה נאמר ולא בעשירה לטעם המקבל שאם אתה ממשכנה ואתה חייב להחזיר לה ואתה נכנס שחרית ליטלו וערבית להחזירו משיאה שם רע בשכינותיה: **מאי בינייהו.** בין רבי יהודה לרבי שמעון אי משום לבה גם בה ואי משום גזירת הכתוב: **איכא בינייהו.** אשה שאנו רואים בה שהיא רותתת מאימת המים ואינה מודה למ"ד שלא יהא לבה גם בה זו אנו רואין שאין לבה גם בה ולמאן דלא דריש טעמא דקרא אלא גזירת הכתוב אין משקין עמה אחרת: **ורוסקה מי משקין.** עמה אחרת נהי דאין לבה גם בה האיכא משום עשיית מצות חבילות כדתניא כו': **חבילות חבילות.** שנראה כמי שהיו עליו למשאו וממהר לפרק משאו: **בכהן אחד.** הוי חבילות וכן לגבי עבדים בב"ד אחד ובאחדון אחד: **ופרע.** בכל מקום לשון גילוי הוא: **גופה מנין.** כדתנן מגלה את לבה: **סותר את שערה.** מרבה בגילויה שסותר קליעתה: **חייש להרהורא.** שלא יתנו הרואין את לבם בה: **האיש מכסים אותו.** כשנסקל: **פרק אחד.** תחיכת בגד מלפניו ושאר כל גופו ערום: **שכולה ערוה.** אחוריה ופניה שבית הבשת נראה משני צדדין: **הלא היינו טעמא דר' יהודה שמא תלא מב"ד ולאה.** שטהורה תמלא ולא יבדקוה המים ויתגרו בה ויהיו רודפים אחריה כל ימיה: **פרחי כהונה.** נקט על שם שהיו מצויין בעזרה יותר משאר העם: **וכי תימא אפי' לאגרויי באחרנייתא.** על ידי שראו את זו ערומה מתגרה יצרם בנשים אחרות: **גמירי.** מסורת בידי מרבותי: **דרבנן אדרבנן לא קשיא.** בתמיה. דשניא רבי יהודה ולא חיישת לשנויי דרבנן:

התם קיימא [a]דמסקינן לה ומחתינן לה כדי לייגעה [b] דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [2]בית דין מסיעין את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן: ששם משקין את הסוטות וכו': בשלמא סוטות דכתיב [1]והעמיד הכהן את האשה לפני ה' מצורעין נמי דכתיב [2]והעמיד הכהן המטהר וגו' אלא יולדת מאי טעמא אילימא משום דאתיין וקיימין אקורבנייהו דתניא [c] [3]אין קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד על גביו אי הכי זבין וזבות נמי [d]אה"נ [e] ותנא חדא מינייהו נקט ת"ר [f] [g] [h]אין משקין שתי סוטות כאחת כדי שלא יהא לבה גם בחברתה רבי יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא [i]אמר קרא [3]אותה לבדה ות"ק הכתיב אותה ת"ק ר"ש היא [j] דדריש טעם דקרא ומה טעם קאמר מה טעם אותה לבדה כדי שלא יהא לבה גם בחברתה מאי בינייהו איכא בינייהו רותתת ורותתת מי משקין והא אין עושין מצות חבילות חבילות [k] דתנן אין משקין שתי סוטות כאחת [l]ואין מטהרין שני מצורעין כאחת [m]ואין רוצעין שני עבדים כאחת [n]ואין עורפין שתי עגלות כאחת [o] לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות אמר אביי ואיתימא רב כהנא לא קשיא [p] כאן בכהן אחד כאן בשני כהנים: והכהן אוחז בבגדיה: תנו רבנן [1]ופרע את ראש האשה אין לי אלא ראשה גופה מנין ת"ל האשה אם כן מה ת"ל ופרע את ראשה מלמד שהכהן סותר את שערה: ר' יהודה אומר אם היה לבה וכו': [q] למימרא דר' יהודה חייש להרהורא ורבנן לא חיישי והא איפכא שמעינן להו דתניא האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה מפני שכולה ערוה דברי רבי יהודה וחכ"א [2]האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה אמר רבה הכא טעמא מאי שמא תצא מב"ד זכאית [r] ויתגרו בה פרחי כהונה התם הא [s] מסתלקא וכי תימא אתי לאיגרויי באחרנייתא' האמר [t] רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן ל"ק אלא אמר רבא [u] דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק כדשנין דרבנן

[u] **ששם משקין את הסוטות.** בתוספתא (פ"ח) שנא' (מלכים ח ח) את אשר יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה להאלותו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה וכו' להרשיע רשע ולצדיק לצדיק [לתת לו כזכותו שנאמר ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא] ונקתה ונזרעה זרע היא עומדת מבפנים והכהן עומד מבחוץ שנאמר והעמיד הכהן את האשה לפני ה' האשה לפני ה' ואין כהן לפני ה': **אין** משקין שתי סוטות כאחת. גרלה לפרש שיעמיד שתיהן בעזרה בבת אחת להשקותן אע"פ שאין שותות כאחת וכן לציעה ובתוספתא דפרה (פ"ג) תנא נמי אין שתי פרות נעשות כאחת משנעשית אפר מביא אחרת ושורפה על גבה ותימה וכי היה אוסר בכה"ג לשחוט שני זבחים כאחד כגון שני עולות או שני חטאות שיעמיד שניהן בעזרה וישחוט א' ואחר כך ישחוט השני והא דאמרי' בפ"ב דשחיטת חולין (דף כט: ושם) תזבחנה שלא יהא א' שוחט שני זבחים מיירי שיחתוך שני צואריו כאחד דאיכא איסור דאורייתא אבל בכה"ג לא מיירי התם ובפ' נערה המאורסה (נדרים עג.) בנדרים בעי מהו שיפר אדם לשתי נשיו כאחד אותה דוקא או לאו דווקא ופשיט להו מהכא:

איכא בינייהו רותתת. גרלה דהוה מצי למימר איכא בינייהו אשה אחרת שאינה סוטה לר' שמעון מותר לר' יהודה אסור להעמיד אצלה שום אשה בשער נקנור [6] דאמר בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב:) דאליגי נמי הכי רבי ורבי שמעון בקרא דוהוציא אותה דכתיב גבי פרה ואמר איכא בינייהו חמור דלרבי דאמר אותה לבדה אסור להוציא עמה חמור: **והא** אין עושין מצות חבילות. תימה מאי פריך והא אין עושין מצות חבילות ליכא אצלה איסור מדרבנן משום דמיחזי עליה כמשא ואינהו פליגי בקראי:

כאן בשני כהנים. רש"י פירש וכן גבי עבד בב"ד אחד ואדון אחד ותימה והא טהרת ב' מצורעין דמי לשני עבדים של שני בני אדם: [6] **והכהן** אוחז בבגדיה. בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כב:) תניא נמי הכי חזן הכנסת אוחז בבגדיו כו' ונקלה מצוה לגוזלו בתוספתא (פ"ח) הנים מטילים גורלות וכל מי שיעלה גורלו אפילו ב"ג יולא ועומד בגד סוטה ואוחז בבגדיה: [6] **אם** היה לבה נאה. אע"ג דגזירת הכתוב הוא שב ואל תעשה לאו מיעקר הוא כדאיתא פ' האשה רבה (יבמות ל.): **האיש** נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה. תימה מאי קשיא דרבנן אדרבנן והא מפרש טעמא בפרק בגמר הדין (סנהדרין דף מה.) משום דכתיב אותו בלא כסותו ואין אותה בלא כסותה א"כ למה היה לנו לגוזלה מאחר שהכתוב אומר שלא לגוזלה אם היינו מגוזלין אותה א"כ אנו עוקרין הכתוב בידים י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן דאותו לא בא אלא למעט על הכסות שלו הילכך לרבנן לא שמענו מן התורה מה דינה והרשות ביד בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי פליגי להכי קשיא דרבנן אדרבנן כיון דלא חיישינן להרהורים היה לנו לגוזלה משום יסור: **ויתגרו** בה פרחי כהונה. תימה כיון דלאו חובה לאנשים לרחוצה יתלו סדין של בוץ בינה לבין האנשים ויסתור שערה כדאמר קרא ואי משום כהן המשקה אותה יהפוך פניו לצד אחר והכי תני בספרי בהעלה ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פורש בינו לבין העם כהן פונה לאחוריו ופורעה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וי"ל לר' יהודה אם היו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים שאין אשה בושה מפני חברותיה ולא יוסרו: **גמירי** אין יצר הרע שולט **אלא במה שעיניו רואות.** מקשי' מפרק אין דורשין (מגילה יא.): דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהרהר אחר אחרת: ואחר

מו א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל' ג סמג עשין מ:

מז ב מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ד:

מח ג מיי' פ"ו מהלכות כלי המקדש הל' ח:

מט ד מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל"ב:

נ ה ו מיי' פ"ד מהל' סוטה הלכה כ:

נא ז מיי' פ"ג מהל' טומאת צרעת הל"ו:

נב ח מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ט:

נג ט מיי' פ"א מהל' רוצח הלכה ה:

י מיי' שם וספ"ז מהל' טומאת צרעת הל' ו וספ"ג מהל' עבדים הל' טו:

נד כ מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ז סמג עשין קכ:

תורה אור השלם

1. וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים:

במדבר ה יח

2. וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמְטַהֵר וְאֹתָם לִפְנֵי יְיָ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ויקרא יד יא

3. וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה:

במדבר ה יט

מוסף רש"י

מסיעין את העדים. קודם קבלת עדות ממקום למקום ומהדר לאחר, כשבאין להעיד אומרים להם לא נקבל כאן אלא כאן, וכן משם למקום אחר (סנהדרין לב:). **שלא יהא לבה גם בחברתה.** הואיל ויש לה חבילתה, אומרת מה בכך אם אשתה גם אני (נדרים עג.). **חבילות חבילות.** למימזי עליה כמשאי (רשב"ם פסחים קב:). **חייש להרהורא.** שמא יתנו בה עיניהם ויבואו לידי הרהור (סנהדרין מה.). **פרק אחד.** כלומר מעט ממנו מלפניו, וי"א פרק מחיצת בגד, ולשון פרק מתרוייהו לשני מורלע"ז (שם).

תוספות שאנץ

אתיין וקיימין אקרבנייהון שמקריבין קרבנותיהן לטהרן באכילת קדשים ומצוה על האדם שיעמוד וישמור על קרבנו ונפקא לן בספרי מתשמרו להקריב לי במועדו ומי שיוכל ליכנס לעזרה נכנס ואלו שלא היו יכולות מפני שהן מחוסרו' כפרה עומדות בחלל שער נקנור שלא נתקדש ל"ה. מכסין אותו פרק אחד כשנסקל חתיכת בגד מלפניו. ויתגרו בה פרחי כהונה. פ"ה פרחי כהונה לאו דוקא אלא נקט אותם על שהן מצויין בעזרה יותר משאר בני אדם:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה איכא וכו' נקעור והכי נמי אמר בפרק טרף וכו' ר' יהודה ור' שמעון וכו' דלר' יהודה דאמר לאותה:

גליון הש"ם

גמ' אין משקין שתי סוטות. עיין נדרים דף עג ע"א: **שם** כאן בכהן אחד. עיין מג"א סימן קמז ס"ק יא: **שם** דר"י אחד"י לא קשיא. פסחים יח ע"א כתוספות כד ע"ב: **רש"י** ד"ה אותה והשביע אותה הכהן. בנדרים דף עג ע"א איתא בהך ברייתא משום שנאמר והשקה אותה לבדה (ובקרא לא כתיב אותה) ופי' הר"ן שם כיון דכתיב והשקה במפיק ה' הוי כאילו כתיב אותה וא"כ הכא נמי במה דאמרינן אמר קרא אותה היינו על ידי מפיק ה' דוהשקה. אבל ברש"ש שם וכן בפי' המכוונה בשם רש"י איתא משום שנאמר והשקה לבדה והיינו מדכתיב במפיק ה' וא"כ י"ל דדמיק לומר דקורא הש"ם זה בלשון אמר קרא אותה מש"ה פי' רש"י הכא דהיינו קרא והשביע אותה והוי הכא ברייתא אחרתא ובגמ"ש איתא שנאמר והעמיד אותה הכהן והיינו ע"כ מדכתיב והעמידה במפיק ה"א הוי כאילו כתיב אותה והקשה אמאי נטוי אמאי דמפורש בברייתא שנאמר והשקה. ובשורי כנה"ג פ"ח בסוף הספר בלשונותיו על הרמב"ם כתב דל"ל ברמב"ם והקריב אותה. ומ"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל דבברייתא דהכא דנקט אמר קרא אותה היינו קרא דוהקריב אותה:

ואחר כך מביא חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באין משיחי הלשכה כחומת העיר ומגדליה ולא ידענא מי סודר שנחנק בו וסייף שנהרג בו דאמרינן פרק גנמר הדין (סנהדרין דף מג.) דבאין משל לצור מי פירושו נמי משיחי הלשכה כי הכא:

תנינא ואחר כך מביא חבל המצרי. ולא ידענא מאי פשיטו מהכא טפי מהא דקתני היא חגרה לו בצלצול דמשמע דחבל מצרי בעינן ממש ועל כרחך לכתחילה למלוה בעינן אבל לאו דוקא לעכב דהיכא כתיב חבל המצרי או שום קשירה בתורה ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק בפירוש רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו קמבעיא ליה מי משום מדה במדה דוקא חבל או משום שמיטת בגדים הוא ולריך לקשור בלצלול לקשור חבל כדי ליפרע ממנה מיהו היכא דליכא חבל המצרי ואיכא בלצול לא מהדרינן יותר מדאי בתר חבל: **מיום** שחרב בהמ"ק וכו'. וה"ה דבזמן הבית נהגו דין ד' מיתות מי שנתחייב בהן בלא עדים והתראה שלא (ג) לדונו בסנהדרין כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (דף לז:) מעשה ברבי שמעון בן שטח שהיה בזמן הבית דתניא אמר רבי שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי וכו' עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא והתני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע מיתות לגמרי: **מי** שנתחייב סקילה. מקשי' מפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פג:) דרבי אלעזר ברבי שמעון הוה תפיס גנבי יומא חד פגע בההוא כובס אמר להו תפסוהו ותפסוהו (ד) (וקפוהו) וקפוהו וקא בכי אמר לו רבי אל ירע לך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום"כ וזה שנתלה נחנק ואמאי לא פריך והאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל לפרש"י לא קשיא מידי דפירש התם משום הכי נתלה משום דכל הנסקלין נתלין ויש לומר דלאו דוקא נקט נופל מן הגג או חיה דורסתו אלא מעין מיתה שנתחייב בה יהרג ויש מפרשים דבנו בעל תחילה דהויא לה בעולה דמיתתו הויא בחנק אבל קשיא לרבי מהא דאמר בפרק אלו הן הנולין (מכות י:) דרש ריש לקיש והאלהים אנה לידו זה שהרג בשוגג יושב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג עולה ונופל והורגו והא לאו בר סקילה הוא ותירץ אע"ג דלאו בר סקילה היא מדה במדה היא דזורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב (במדבר לה) ויפל עליו וימות ואלו מתיס דרך ירידה ואם הרגו בסייף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין אחר:

מגיימין

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא טעמא מאי משום [1]ונוסרו כל הנשים התם אין לך ייסור גדול מזה וכי תימא לעביד בה תרתי [ה]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [2]ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן והכא בהא קמיפלגי מר סבר בזיוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה ומר סבר צערא דגופיה עדיף ליה טפי מבזיוניה: היתה מכוסה לבנים וכו': תנא [א]אם היו שחורים נאים לה מכסין אותה בגדים מכוערים: היו עליה כלי זהב וכו': פשיטא השתא נוולי מנוויל לה הני מיבעיא מהו דתימא בהני אית לה בזיון טפי כדאמרי אינשי [ב]שליח ערטיל וסיים מסאני קמ"ל: ואחר כך מביא חבל וכו': בעא מיניה רבי אבא מרב הונא חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה משום שלא ישמטו בגדיה מעליה הוא [3]ובצלצול קטן נמי סגי או דילמא משום דאמר מר [ג]היא חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה מעכב א"ל תניתוה ואח"כ מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדדיה [3]כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא אמרת כל הרוצה לראות בה רואה אלמא לא שנא גברי ולא שנא נשי והדר תני כל הנשים מותרות לראותה נשים אין אנשים לא אמר אביי תרגמה אנשים אמר ליה רבא והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני אלא אמר רבא כל הרוצה לראות בה רואה לא שנא גברי ולא שנא נשי [4]ונשים חייבות לראותה שנאמר [1]ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: **מתני'** [ה] [ד]במדה שאדם מודד בה מודדין לו היא קשטה את עצמה לעבירה המקום נוולה היא גלתה את עצמה לעבירה המקום גלה עליה בירך התחילה בעבירה תחילה ואחר כך הבטן לפיכך תלקה הירך תחילה ואחר כך הבטן ושאר כל הגוף לא פלט: **גמ'** אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטילה במדה לא בטיל [ה]דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חניקה או טובע בנהר

הלא טעמא מאי. אמרי רבנן שמלוה לנישאה ואפילו היא טהורה משום ונוסרו כל הנשים שלא יבאו עצמן לידי חשד ותהיינה נטועות: **התם.** שהיא נסקלת אין לך יסור גדול מזה לאחרות: **פרפי.** מיתה ודומה: **מר סבר בזיונא עדיף ליה.** חשוב על האדם ושנוי לו טפי מצערא דגופיה הילכך מיתה יפה היא לו ליסקל לגוש ואע"פ שצערו ממשך שאינו ממהר למות ולא ליסקל ערום ויתבזה. [ה]ורבי יהודה סבר צערא דגופא עדיף ליה וזו היא מיתה יפה לו ליסקל ערום ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבושו וימשך צערו: **בהני איתי לה בזיון עפי.** שהיא ערומה עד לבה ולאשה פרוע ויתן עליה תכשיטי זהב גנאי הוא לה שדרך בני אדם להתלוצץ באדם ערום ומנעלו ברגליו (ה) ואמרי' שליח ערטיל וסיים מסאני. שליח מופשט כדמתרגמינן ופשט וישלח[ו]. ערטיל ערום[ו]: **משום דאמר מר.** לקמן במדה שאדם מודד בה מודדין לו: **היא חגרה לו.** חגרה את עצמה בצלצול נאה להתנאות בפניו. לילצול בגד"ל בלע"ז: **תניתוה.** דעיקר הבאתו אינו אלא כדי שלא יאמרו: **פרגמה.** לרישא דקתני כל הרוצה לראותה: **פרגמה.** פרש אותה: **מתני' ירך הפחיל בעבילה תחילה.** בדרך תשמיש הירך נהנה תחילה בקירוב בשר לפיכך תלקה ירך תחילה לקלל אותה דכתיב בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך לצבה (במדבר ה): **גמ' ואע"ג דמדה.** עצמה בטילה שפסקו ארבע מיתות בית דין: **במדה לא בטיל.** שמודדין להם לעוברי עבירה במדה שמתחייבים בה ומתיס בדוגמת אותה מיתה: **דאמר רב יוסף.** הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן תני כו': **דין ארבע מיתות.** דין שמיס שהיא דוגמתו: **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה דתנן (סנהדרין דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות אחד מן העדים בא ודחפו כו': **היה דורסתו.** אדי דורסו בגפריו ומפילו לארץ וגם זה דומה לנסקל: **נחש מכישו.** והאדם שורפו: **נמסר למלכות.** ומיתת מלכות מתיזין את ראשו בסייף והרג נמי סייף הוא כדאמרינן בסנהדרין (דף נב:): **ברונכי.** בומנל"ט והוא חולי בגרונו: **כשאסאה.** בתוך אותה סאה עצמה כשאתה משלאה לאנדון תריבנה: **ואין לי אלא סאה.** עגילה גדולה: **תריבה.** חלי סאה. תרי וקב דהיינו ג' קבין: **תומן ועולנא.** משקלות קטנים הן ושיעורן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה (דף 5.): **ומנין שכל פרוטה ופרוטה וכו'.** ואע"פ שלא נפרעו ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתרו לו עליהם אלא מגרפין לו אותן לחשבון: **לילאוה לו** (ב): **פרסה לו.** כנגדו: **לפה.** לעיף:

פניה

או מת בסרונכי [ו] תניא היה [ו] רבי אומר מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו שנאמר [3]בסאסאה בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע תומן ועוכלא מנין תלמוד לומר [4]כי כל סאון סואן ברעש ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול תלמוד לומר [5]אחת לאחת למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדדה בה מדדו לה היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו לפיכך כהן מעמידה על שער נקנור ומראה קלונה לכל היא פרסה לו סודרין נאין על ראשה לפיכך כהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה היא קשטה לו פניה לפיכך כהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה היא קשטה לו פניה

הרי כמו אבן שנסקל בסקילה שנותנין על כריסו. וצ"ל דמיירי שהנופל יש לו בידו סייף או סכין כשנופל על חבירו הוא מתיז ראשו בסייף כמו שעושין במלכות:

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ד:
נו ב ג מיי' שם הל' יא סמג עשין מ:
נז ד מיי' שם הל' ה:

מוסף רש"י

משום ונוסרו כל הנשים. ופס לא היו מקלקלן אותה אין כאן ייסור אם תלא זכאה, ואנו מתכוונים לנישאה ואפילו היא זכאה שלא נטמאה, מכל מקום פרוצה היתה, שהרי קינא לה ונסתרה (סנהדרין מה.). **התם.** דמיקטלא, אין לך ייסור גדול מזה. וטעמא דאו משום סרהוד היא (שם). **מיתה יפה.** ולא תבזהו (שם). **בזיוניה עדיף ליה.** כלומר גדול בעיניו טפי ממיתת דגופיה, הלכך נוח לה שיסקל בלבושה ותשאר לעולם, ואע"ג דאיכא צערא דגופא, ולא תבזה אותה להפשיטה, הלכך זו היא בריכת מיתה יפה (שם). **צערא דגופיה עדיף ליה.** גדול בעיניו טפי מבזיוני, הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה (שם). **ובצלצול.** חוזר (ערובין קג:). דין ארבע מיתות. שונא דוגמתם (כתובות ל:) פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא מחויב בה (סנהדרין לז:). **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה, כדתנן (שם מה:) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה שלו הרי כאן שלש (שם לז:) דומה לנסקל שדוחין אותו מבית הסקילה לארץ (כתובות לא:). **או חיה דורסתו.** אדי מפילו לארץ וסוקנו בדריסה (שם). **או נחש מכישו.** והאדם שורפו (שם) דקלי ליה זהכיל אדם של נחש שורפו (סנהדרין לז:). **או נמסר למלכות.** וכן מתחין לאשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף (כתובות ל:). **או ליסטין באין עליו.** שדרכן להרגו בסייף (סנהדרין לז:). **בסרונכי.** אסכרה והיא בגרון (כתובות ל:). **שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו.** אם מדד ונתן לדקה לעני מלא חפניו, הקב"ה מודד בחפניו ונותן לו (סנהדרין ק:).

תוספות שאנץ

חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה. תימה למה יעכב והלא פריעה דכתיב בקרא אינו מעכב דהא אמר רבי יהודה אם היה לבה נאה אינו מגלה ואם היה שערה נאה אינו פורעו. וי"ל דסבר כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה. עוד (אית ביידו) [יש לומר] דקרא לא מיירי אלא היכא שאין לחוש להרהור. דין ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג. וקשה מדאמרי' (במכות דף י) שנים אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד הקב"ה מזמנן לפונדק אחד זה שהרג בשוגג עולה בסולם ונופל על אותו שהרג מזיד ואמאי והא לא מחייב סקילה שזה שנופל עליו

מוסרות הש"ס

(א) [סנהדרין מה. וש"נ], ב) כתובות סה:, ג) [נקמן ט.], ד) [מגילה יב:], ה) סנהדרין נז: ע"ש כתובות נ., ו) [סנהדרין ק. תוספתא פ"ג], ז) [סנהדרין ק. תוספתא ר' מאיר אומר וכו' וכן מוכרח להיות לפי מאי דמסיק הש"ס לקמן טו: דשמעי' לר' מאיר דקאמר היא המלילנו וכו' ע"ש בפרש"י וכן אי' בתוספתא ריש פרק ג היה ר' מאיר אומר וכו'], ח) ס"א ומר סבר, ט) [ויקרא טז], י) [בראשית ב], כ) [שיך לעיל ז: במשנה], ל) יעב"ץ מ"ז,

תורה אור השלם

1. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמָּתְכֶנָּה:
יחזקאל כג מח
2. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח
3. בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְּחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:
ישעיהו כז ח
4. כִּי כָּל סְאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ וְשִׂמְלָה מְגוֹלָלָה בְּדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֹלֶת אֵשׁ:
ישעיהו ט ד
5. רְאֵה זֶה מָצָאתִי אָמְרָה קֹהֶלֶת אַחַת לְאַחַת לִמְצֹא חֶשְׁבּוֹן:
קהלת ז כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בהני וכו' ואמרי שליח: (ב) ד"ה ליילאות לו פרכסה כנגדו כל"ל והל"ל: (ג) תוס' ד"ה מיום וכו' והתלאה שלא היו יכולין לנוע בסנהדרין:

גליון הש"ס

מתני' במדה שאדם מודד. עיין סנהדרין דף ל ע"א:

לעזי רש"י

בנדי"ל [בינדי"ל]. אגד, חגורה, סרט.
בומנל"ט [בו"ן מלנ"ט] דלקת שקדים מוגלתית.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פניה מוריקות. הכי תני לקמן[1] אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: **הראתה לו נתלבעוסיה.** רמזה לו לבא אצלה: **מאכל בהמה.** שעורים: **במקידה של חרס.** שבכוסות: **שם בה פנים.** פנאי ליפרע ממנה. ושמתי אני את פני (ויקרא כ) ונתתי (את) פני (שם יח) כולן לשון פונה אני מכל עסקי ועוסקיני בהן: **מלכסה שנאה במשאון.** (שנאמר במשאון) המכסה דבר השוה למקוס. במשאון בחשך כמו שואה (איוב ל) שעושה מעשיו בחושך: **לי לא סאון.** שבא ללמדנו שאף עבירות קטנות נפרעות הימנו: **נמה לי.** מאחת לאחת נפקא: **לממדי.** (ב) שבמדה שמודד מודדין לו הפרעון מעין החטא: **שילוחה.** מיבודה מן העולם: **ג' כוסות.** בחלומו של שר המשקים (ד): **בימי פרעה נכה.** לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים (ה): **עם תבכרוסיה.** לימות המשיח. אלמא לא נטולדה במכה ראשונה: **וכי תימא הנך אזדו.** הראשונים כלו כולן ואלו מאומות אחרות היו שנתישבו בארץ מצרים: **מצרי ראשון.** הוא עצמו נתגייר: **אשיא לבני מצרים שניה.** בת מצרית גיורת וגר מצרי שהבא היא שניה לגירות כדי שיהא בן בני שלישי ורלוי לישא בת ישראל דכתיב (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שאם הייתי משיא לבני מצרית ראשונה היה בן בני שני מצד האם לאמר ביבמות (דף עח.) ובקידושין (דף סח.) [בנים אשר יולדו] להם הלך אחר פסולן. אלמא עדיין מצרים הם דאילו שאר אומות מותרין לבא בקהל מיד. מגיירין לית ליה הא דאמר בברכות (דף כח.) שהעמונים והמצרים מותרין לבא בקהל שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות והכי נמי קתני בתר דהך מילתא בתוספתא דקדושין[2] אמר לו ר"ע מגיירין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל דו': **אסא.** מן המקרא הזה: **חצי ליס.** מכומי כלות: **במלאות ספקו.** כל לשון: **יצר לו.** תבואתו לרה: **אנא נוה אהבה.** על עסקי נוה בתים שבנו יהלמיהו: **שנא שלמו שונאיהם במעשה ידיהם.** להיות נהנים מהם: **דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה.** לעיל מיניה כתיב חשב ה' להשחית חומת בת ציון ועלה כתיב טבעו בארץ ומלודת ציון היא עיר דוד וביתו דכתיב בספר שמואל (ב ה) וכשבאו לרים בימי לדקיהו טבעו השערים לתחת השערים שהיו של נחושת או של (ג) זהב כדי שלא ישאום חויבים ועליה לא נשאו אתם: **מה שבקשה לא ניתן לה.** שאסורה לבועל: **ומה שבידה נטלו הימנה.** אם שותה מים מתה ואם הודתה נאסרה לבעלה והפסידה כתובתה: נחש

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג והלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר"י וכי עמון ומואב במקומם הן יושבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל העולם כולו א"כ אפילו מגיירין היה מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אהתיא דתפלת השחר דאמר פ"ק דמגילה (דף יב:) זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כתמרא (ד) אדורליא שנאמר שאנן מואב מנעוריו וגו' מיהו הכא בשמעתין לא קשיא מידי כמו שפרש"י דמגיירין היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא בתוספתא דפ' בתרא דקדושין אמר לו רבי עקיבא מגיירין טעית הלכה כבר עלה סנחריב ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא עמונים ומואבים במקומם אלא עמון נושא מצרית ומצרי נושא עמונית ואחד מן אלו מותר בכל משפחות האדמה ואחד מכל משפחות האדמה נושא את אלו (ה) והכא הכי פירושא עד כאן ג"פ אלא שאם נתבלבלו אי נאלו אבל כולי עלמא מודו דישנן בעולם אבל היא דמגילה תיקשה ופר"ת דסנחריב אע"פ שבלבל את כל העולם כולו ארץ מצרים לא בלבל דכתיב (מלכים ב כד) בפרעה נכה ולא הוסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בלבל (ה) והכי תנא בסדר עולם מיום שעלה מלך בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל עמון (ומואב) בלבל דכל הגוי (ו) לא אשכחן בהדיא שלא בלבלן דכתיב (ישעיה לו) מי בכל אלהי הארצות וגו' ומצרים אשכחן בהדיא שלא בלבלן אלא שטבן דאמרי' בסדר עולם כשהלך לתרהקה מלך כוש ועל אותה שעה אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מגיירין טעית וכו' וגמרא שלנו לא חש להזכיר לפי שלא היה כיבוש גמור אלא כשטיפת שבנא וסיעתו וגם מואב שטף דאמרינן בסדר עולם שלא שיש ונקלה כבוד מואב (ישעיה טו) שסנחריב שטפן אבל כיבוש ובלבול לא הוה ומואב אשכחן בהדיא דלא בלבל דכתיב שאנן מואב מנעוריו וכי אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא בלבל ומגילה גרסינן זיל גבי מואב דיתיב אדוכתייה ול"ג עמון דעמון לא יתבי אדוכתייהו [ובברכות (דף כח.) אמרינן] וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין ל"ג ומואב וחורבן נבוכדנצר לא חשיב בלבול דכי היה מחריב נבוכדנצר היה מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרינן בפ' בתרא (לקמן מו:) גבי לוז היא לוז שלא בלבלה סנחריב ולא החריבה נבוכדנצר ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בלבול בסנחריב וחורבן בנבוכדנצר ולפוס ריטיטא גרם עמון בהדי מואב ולית

אבימי תחת מחילות של היכל תנו רבנן[1] סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו וכן

כדפרישית ומו לא מידי ע"כ פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומם הם יושבין ויש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני לא מואבים במקומם ואי ל"ג מואבים בתוספתא ועמון בגמרא לא קשיא מידי[6] : **לא** הכיתי לאומה ושניתי. ה"ה דאתה הוה אני למיפרך הא דרבא והא דמנימין ומימה מאי הוה אני לתרץ דלא הוי אני לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב דשמע אכל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מיירי: אלא

[1] נלעיל ח:], [2] [לקמן טו:], [3] [מולין לב.], [4] ימנות עח. ע"ש תוספתא קדושין פ"ה, [5] עיכון טו., [6] [תוספתא פ"ד], [7] [דף כ.], [8] [בראשית מז], [9] [ירמיה מו], [10] [פ"ה ה"ו], [1] פי' שמרים, [2] [רע"ע תוס' יבמות עו: ד"ה מנימין ותוס' מגילה יב: ד"ה זיל],

תורה אור השלם

1. יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן:
תהלים צא א
2. וְעַיִן נֹאַף שָׁמְרָה נֶשֶׁף לֵאמֹר לֹא תְשׁוּרֵנִי עָיִן וְסֵתֶר פָּנִים יָשִׂים:
איוב כד טו
3. תִּכְסֶה שִׂנְאָה בְּמִשְׁאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְּקָהָל:
משלי כו כו
4. כִּי כָל סָאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ וְשִׂמְלָה מְגוֹלָלָה בְּדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֹלֶת אֵשׁ:
ישעיהו ט ד
5. בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְּחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:
ישעיהו כז ח
6. כִּי אֲנִי יָיִן לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:
מלאכי ג ו
7. אַסִּפָה עֲלֵימוֹ רָעוֹת חִצֵּי אֲכַלֶּה בָם:
דברים לב כג
8. בַּמְּלֹאוֹת שִׁפְקוֹ יַצֵּר לוֹ כָּל יַד עָמָל תְּבוֹאֲנוּ:
איוב כ כב
9. רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה:
תהלים לג א
10. טֻבְּעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַּגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חָזוֹן מֵיָיְ:
איכה ב ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תשורני עין וסתר פנים ישים ד"ל וכ"כ בע"י: (ב) רש"י ד"ה לממדה ללמדנו שבמדה: (ג) ד"ה דוד וכו' לו של כסף וזהב כדי: (ד) תוס' ד"ס ממנמין וכו' ונשא את אלו והכי פריך הכא ע"כ ל"פ אלא אם נתבלבלו: (ה) בא"ד לא בלבל מצרים והכי תנא בסדר: (ו) בא"ד דלא אשכחן בהדיא שלא בלבלן ודאי בלבלן דכתיב:

מוסף רש"י

בצילצול. אזוב נאה (ערובין קג:). **שלשה כוסות.** בספור החלום וכוס פרעה וגו' (חולין צב.). **בימי פרעה נכה.** שסחריבם נבוכדנצר דכתיב (ירמיה מו) לבא נבוכדנצר מלך בבל וגו' (שם). **במלאות ספקו יצר לו.** כשתמלא שפתו בעונות הרבה אז יצר לו, תבא עליו צרה (ערכין טז.).

תוספות שאנץ

ג' כוסות האמורות במצרים הוא בחלום שר המשקים של פרעה ובמדרש יש דלעתיד משקה הקב"ה האומות כוס התרעלה וכשיגיעו למצרים ואמר כבר שתיתי פעמים יאמר לה הקב"ה שתה דאין שתיה זו כאחרות אלא (ג) לא תקע עוד והיינו דכתיב אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ: אמר מנימין גר המצרי אני מצרי וכו' כדי שיהא בן בני ראוי לבוא בקהל וא"ת איהו הוי נמי כשר כיון דסנחריב עמד ובלבל כל העולם חוץ ממואב כדאמר בפרק תפלת השחר וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין והלא עלה סנחריב ובלבלן. וי"ל דסנחריב לא בלבל אותן של מצרים אלא הביאן בחבלים ובשלשלאות עד לפני ירושלים וכשהצליח חזקיה וראו הנס השלימו עמו וקבלו עול שמים עליהן והחזירן למקומן אי נמי י"ל ההוא דמנימין דהכא היתה אחר מ' שנה שפסקה גלותן וחזרו למקומן וה"ג קאמר התם [בתוספתא דידים] דאמר מנימין כשראה שהתיר ר"י ליהודה גר העמוני ואמר להם אף אני כמו כן אמרו לו לארצך יש קצבה לאחר מ' שנה כדכתיב בקרא גבי מצרים מקץ מ' שנה אשיב ולו אין קצבה: ומיהו פ"ה הכא דלית ליה הא דאמר עמד סנחריב ובלבל כל העולם והכי נמי קתני (בפרק בתרא) [בתר דהך] מילתא [בתוספתא] דקדושין אמר לו [ר"ע] מגיירין טעית שכבר עלה סנחריב. ל"ה. משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד ולית ליה להההוא תנא כמאן דאמר דארון גלה לבבל כדאמר ביומא אלא סבירא ליה כמאן דאמר יאשיהו גנזו:

[1] [א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל' יח]:
[2] מיי' פי"ב מהל' איסו"ב הל' כ' טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו]:

[3] עי' הגירסא בילקוט תהלים רמז תתי"ג.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות